

Diaspora și transnaționalismul

Conf. univ. dr. Gabriela Goudenhoof

Postnațional și transnațional

- starea postnațională (Habermas, 1998), în care națiunea ar fi depășită
 - Este conceptul de națiune superfluu?
 - Statele-națiune, caracteristice epocii moderne cum își găsesc locul și rolul în macrostructurile actuale supranaționale și sau globale?
- Transnațional
 - Mobilitatea persoanelor
 - Circulația capitalurilor
 - Multinaționalele

Factori ai identității

- Identitatea comunităților diasporice se contruiește la intersecția numeroaselor percepții și reprezentări pe care și le formează ceilalți și care se suprapun parțial iar uneori se aseamănă deloc cu reprezentările proprii ale unei comunități.
- Relația patrie de origine – diaspora – noua patrie (țara de destinație) constituie o triadă labilă, furnizând însă date extrem de interesante pentru studiul comunităților transnaționale.
- Analiza discursului, fie că vorbim de discursul politic sau discursul media al țării de origine, ori cel din țara de destinație sau însuși discursul diasporei este un exercițiu al comprehensiunii asupra fenomenului integrării și construcției identitare emergente.
- Gradul în care o societate gazdă se deschide cultural spre comunitatea diasporică, dar și posibilitățile reale de integrare ale diasporei constituie miza unui joc dinamic și dificil de previzionat.

Diaspora în actualitate

- Comunitățile diasporice contemporane, înțelese în sensul larg al termenului *diaspora*, inclusiv în desemnarea, mai generală, a unor grupuri transnaționale care se află în afara granițelor patriei de origine, având o poziție "non-dominantă în contexte culturale globale", sunt astăzi înțelese drept grupuri etnice transnaționale definite de o identitate comună și atașamentul față de o patrie reală sau imaginară, descrise și clasificate în diferite moduri (Cohen, Safran).

Dificultatea distincției diaspora – transnaționalism

- Mobilitatea tot mai accentuată a populației pe glob
- Lumea globalizată în care trăim
- Extinderea Uniunii Europene în mod particular
- Regândirea proximității, a locurii, a însuși conceptului de ”patrie” și de ”acasă”

Diaspora – moduri de concepere și de definire

- Formă clasică de existență socială dar și cu prelungiri moderne și post moderne

- ETIMOLOGIE

diaspeirō - din limba greacă – a împrășia, a dispersa

speirō – a semăna, a împrăștia (semințe)

dia- de la un capăt la celălalt, de-a lungul, împrejurul

- ❖ Termenul a fost asociat inițial cu experiența istorică evreiască, asociat ideii de popor împrăștiat, dispersat, alungat, dar care împărtășește un patrimoniu religios și cultural comun.

Diaspora – moduri de concepere și de definire

- Formă clasică de existență socială dar și cu prelungiri moderne și post moderne
- În sens larg
 - Orice grup care trăiește în afara patriei de origine,
 - dezvoltându-și o conștiință de sine,
 - o identitate emergentă
 - și
 - relații specifice cu țara de origine și cu țara gazdă

Diaspora – moduri de concepere și de definire

- În sens larg
 - Inclusiv grupuri transnaționale
 - Orice grup care trăiește în afara granițelor
 - Având o poziție non-dominantă în contexte culturale globale
 - Definite printr-o identitate comună
 - Având atașament față de o patrie reală sau imaginară
 - condiționate de consumul de imagini și informații furnizate de mass-media

Diaspora – moduri de concepere și de definire (W. Safran, R. Cohen și S. Vertovec)

- În societățile moderne sau post moderne se aplică sensul extins al termenului diaspora în toate situațiile în care găsim următoarele caracteristici:
 1. Dispersarea dintr-o patrie originală, adesea traumatică, în două sau mai multe regiuni străine;
 2. Alternativ, părăsirea patriei în căutarea unui loc de muncă sau context comercial sau chiar ambiții coloniale ulterioare;
 3. O memorie colectivă și un mit despre patrie, inclusiv ca loc geografic, istorie și idealuri;
 4. O idealizare a căminului ancestral (acasă) prezumptiv și un angajament colectiv de prezervare, restaurarea, securitate și prosperitate, inclusiv pentru crearea acestuia;
 5. Dezvoltarea unei mișcări privind o posibilă întoarcere care obține aprobarea colectivă;
 6. O conștiință etnică puternică de grup, susținută pe o perioadă îndelungată și bazată pe un sentiment de specificitate (noi suntem diferiți!), pe o istorie comună și credința într-o soartă comună;
 7. O relație problematică cu țările gazdă, ceea ce sugerează fie o lipsă de acceptare, fie iminența unei noi nenorociri ce va cădea asupra grupului;
 8. Un sentiment de empatie și solidaritate cu membrii co-etnici din alte țări sau locuri;
 9. Posibilitatea unei vieți creative și îmbogățitoare în țările gazdă care manifestă toleranță și pluralism.

Alte caracteristici

- Traumă
- Exil
- Nostalgie

- În același an 2006, o perspectivă franceză descentralizează definirea diasporei în raport cu o țară de origine și accentuează: "Conceptul de diaspora nu devine util decât dacă este utilizat exclusiv în cazuri unde dispersia de oameni trăiește precum poporul careia îi aparține, unde ea este însoțită de menținerea obiectivului de legături și simboluri, a ordinii culturale, politice sau caritabile între grupurile dispersate – de obicei în calitate de minorități – și [deci] nu numai cu un anumit loc numit *de origine*, unde se mențin forme de [solidaritate](#) culturală, sentimentală sau politică, mai mult sau mai puțin active, între diferitele așezări de oameni"[\[7\]](#)
- Tot în 2006 Ruxanda Trandafoiu pune accentul pe ideologii și consideră în cazul diasporelor că structurile de comunicare de tip „*New Media*” sunt un surrogat al teritorialității pierdute.[\[8\]](#)

Triada relațiilor (W. Safran)

- (1) o colectivitate etnică auto-identificată într-un cadru particular,
- (2)) co-etnici aflați în alte părți ale lumii
- (3) Patria de origine sau contextele locale de unde au venit strămoșii lor

Diaspora – clasificări

Robert Cohen (bazat pe experiența istorică a migrației):

- Diaspora tip "victimă"
- Diaspora pentru muncă
- Diaspora imperială
- Diaspora comercială și de afaceri
- Diaspora tip "patrie"
- Diaspora culturală

Diaspora – clasificări

Esman (bazat pe funcțiile pe care le au în societatea gazdă):

- Diaspora tip colonist
- Diaspora pentru muncă
- Diaspora de tip antreprenor

Diaspora – caracteristici ale fenomenului

- Sociale
 - Culturale
 - Lingvistice
 - Economice
 - Politice
 - Comunicative
 - Istorice
-
- Element de legătură – DISPERSIA!

Transnaționalismul

”Practici și instituții care leagă migrații, populația și organizațiile în patria lor sau orinde într-o diasporă”

(Steven Vertovec, *Transnationalism*)

Migrația

- Dat fiind strânsa legătură dintre migrație și transnaționalism, e important de observat esența ideii și tipurile de migrație
- Migrația înseamnă deplasarea populației din locul de reședință, în mod temporar sau definitiv, spre altă locație
- Migrație externă (internațională) – în afara granițelor unui stat și migrație internă – în interiorul granițelor statului
- Migrația temporară și migrație definitivă
- Migrația circulară (migrație transfrontalieră temporară, cu caracter repetitiv, formal sau neformal, cu scop de muncă) spontană sau organizată
- Migrația transfrontalieră
- Migrație post-industrială
- Migrație atipică

Diaspora

- Este legată adesea de ideea de exod
 - Exodul evreilor din Egipt
 - Exodul armenilor
 - Diaspora evreiască, armeană, chineză, indiană etc

Mobilitatea populației

- Transformările care au loc în populația unui teritoriu sub aspect spațial și sub aspect socio-profesional
- Datorită asigurării libertății de mișcare a cetățenilor UE, vorbim despre mobilitate ca formă de migrație intracomunitară

Status de rezidență

- **Statutul de cetățean- *citizenship*** - bazat pe naționalitate
- **Statutul de *denizenship* – rezident non-cetățean** – generat de o reședință permanentă și acceptare formală
- **Statutul de străin de *alienship* - statut de rezident temporar** pentru migranții sezonieri și migranții fără documente care dezvoltă noi strategii de supraviețuire, cum ar fi munca independentă, sprijinul informal dar și criminalitatea etc